

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นกระบวนการที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ มีความสามารถที่จะปรับตัวได้อย่างรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่จะมาถึง การจัดการศึกษาในแนวทางที่เหมาะสมกับสภาพความต้องการทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรมของประเทศ จะสามารถสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าให้แก่สังคมไทย ทั้งยังสร้างความสมดุลและความกลมกลืนของการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ได้ (กรมวิชาการ, 2543, หน้า 1)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จึงให้ความสำคัญกับผู้เรียนเป็นหลัก โดยให้ความสำคัญสูงสุดกับกระบวนการเรียนรู้ โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง รู้จักแสวงหาความรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต จัดกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้เป็นคนที่มีสมรรถนะคือเป็นคนคิดค้นเก่งและมีความสุขอย่างแท้จริง (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2542) ตลอดจนให้ผู้เรียนรักการเรียนรู้ รู้จักคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ แสวงหาความรู้ และรู้จักแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ม.ป.ป., หน้า 70)

กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เป็นสาระการเรียนรู้ที่สำคัญยิ่ง เพราะสามารถที่ฝึกให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ แสวงหาความรู้และแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง (กรมวิชาการ, 2542) จึงได้กำหนดให้กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เป็นวิชาหลักที่ผู้เรียนจะต้องเรียนทุกช่วงชั้น โดยจัดเป็นสาระการเรียนรู้บังคับไว้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ทั้งนี้เพราะต้องการให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์อยู่ในระดับทัดเทียมกับนานาชาติและให้ผู้เรียนสามารถทันต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของกระแสสังคม (กรมวิชาการ, 2545) เท่าที่ผ่านมามีความคาดหวัง จุดหมายและความต้องการดังกล่าว ยังไม่บรรลุตามที่ต้องการ ทั้งนี้เนื่องจาก การเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ยังไม่สามารถผลักดันให้ประเทศไทยเป็นผู้นำทางด้านวิทยาศาสตร์ ในภูมิภาค (กรมวิชาการ, 2545, หน้า 1) จากการรายงานผลการรวบรวมข้อมูลเพื่อจัดทำแผนแม่บทระยะยาว พ.ศ. 2545 – 2549 ได้กล่าวถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเมื่อเทียบกับนานาชาติ นักเรียนไทยได้คะแนนอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ ทำข้อสอบประเภทนำความรู้มาใช้และกระบวนการคิดแก้ปัญหาไม่ค่อยได้ เขียนอธิบายไม่เป็น และการแข่งขันโอลิมปิกวิชาการระหว่างประเทศของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่านักเรียนไทยทำข้อสอบภาคทฤษฎีได้ดีเมื่อเทียบกับนานาชาติแต่แทบจะทำ

ข้อสอบภาคปฏิบัติไม่ได้ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2543) เพราะวิทยาศาสตร์ศึกษาในประเทศไทยมีปัญหาหลายประการ ทั้งด้านหลักสูตร การเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผล รวมทั้งการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้วิทยาศาสตร์นอกโรงเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ม.ป.ป.) ซึ่งผลที่เกิดขึ้นดังกล่าวเป็นผลมาจากปัจจัยพื้นฐาน โดยเฉพาะปัจจัยในระดับโรงเรียน คือกระบวนการจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ ทั้งนี้สังเกตได้จาก ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ระดับชั้นประถมศึกษาของโรงเรียนในสังกัดการประถมศึกษาจังหวัดปราจีนบุรี ตั้งแต่ปีการศึกษา 2543 – 2545 โดยศึกษาความก้าวหน้าของคะแนนเฉลี่ย ร้อยละและเปรียบเทียบผลแต่ละปีของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปราจีนบุรี ผลชี้ให้เห็นว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ยังอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ ปัจจัยที่มีผล ก็คือ ปัจจัยด้านการจัดการเรียนการสอนของครู เนื่องจากครูที่สอนวิชาวิทยาศาสตร์อาจใช้กระบวนการเรียนการสอน แบบเดิม คือ เน้นการท่องจำ เน้นการบอกความรู้ให้นักเรียน ประกอบกับการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ ซึ่งเป็นวิธีการสอนทักษะทางวิทยาศาสตร์ในการแก้ปัญหา นักเรียนมีโอกาสดำเนินงานเป็นกลุ่ม แต่ยังไม่มีการร่วมมืออย่างแท้จริง และนักเรียนจำนวนมากมีพื้นฐานระบบการเรียนการสอนที่ต้องแข่งขันและเรียนตามลำพังคนเดียวโดยไม่มีความสัมพันธ์กับเพื่อน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกระบวนการเรียนการสอนไม่เน้นทักษะกระบวนการ ทำให้ผลสัมฤทธิ์ต่ำ และทำให้ระบบปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่มนักเรียนลดลง เพื่อให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ และระบบปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนของนักเรียนดีขึ้น วิธีการหนึ่งที่น่าจะนำมาใช้ในการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์นอกจากวิธีการเรียนการสอนตามคู่มือครู สสวท. คือ การเรียนแบบร่วมมือ (Cooperative Learning) วิธีนี้สามารถสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล ช่วยให้ผู้เรียนสนใจที่จะเรียน ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน อีกทั้งยังช่วยให้เด็กเรียนเข้าใจได้ง่าย และถูกต้องตามจุดมุ่งหมาย ประหยัดเวลา ทั้งผู้เรียนและผู้สอน อีกทั้งยังช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้เร็วและมากขึ้น ส่งเสริมความร่วมมือในการทำงานกลุ่ม รวมทั้งส่งเสริมบรรยากาศในการเรียนรู้แบบประชาธิปไตย ได้แก่ การร่วมมือกันในการแก้ปัญหา และการเรียนแบบร่วมมือ เป็นวิธีที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกัน วิธีนี้เป็นวิธีการที่ลึกซึ้งกว่าการบอกให้นักเรียนทำงานเป็นกลุ่ม (Tempaly, 1994 อ้างถึงใน สุวิมลเขียวแก้ว, 2539, หน้า 9) เป็นวิธีที่มีส่วนช่วยให้เกิดการเรียนรู้เพิ่มขึ้น (Sharan, 1989 อ้างถึงใน สมศักดิ์ ภูวิภาคารวรรณ, 2544, หน้า 3) ทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ของสมาชิกในด้านการถามคำถามซึ่งกันและกัน การขยายความและการอธิบายเพิ่มเติม ช่วยให้สมาชิกได้เรียนรู้เพิ่มขึ้นพร้อมเข้าใจบทเรียน ได้อย่างดี (Slavin, 1990 อ้างถึงใน สมศักดิ์ ภูวิภาคารวรรณ, 2544, หน้า 3) เนื่องจาก เด็กเก่งที่เข้าใจคำสอนของครูได้ดี จะเปลี่ยนคำสอนของครูเป็นคำพูดของเด็กอธิบายให้เพื่อนฟังได้ และทำให้เพื่อนเข้าใจ

ใจได้ดียิ่งขึ้น คนที่ทำหน้าที่อธิบายให้เพื่อนฟังจะเข้าใจบทเรียนได้ดีขึ้น การสอนตัวต่อตัว ทำให้เด็กได้รับความเอาใจใส่ดีขึ้น และมีความสนใจมากยิ่งขึ้น เด็กจะพยายามช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพราะครุฑคคะแนนเฉลี่ยของทั้งกลุ่ม และจะเข้าใจดีว่าคะแนนของคนมีส่วนช่วยเพิ่มหรือลดค่าเฉลี่ยของกลุ่ม ดังนั้นทุกคนต้องพยายามอย่างเต็มที่ จะคอยอาศัยเพื่อนอย่างเดียวยังไม่ได้ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานและคะแนนของกลุ่มและของนักเรียนแต่ละคนดีขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ นลินี ทีหอกำ (2541) ได้ศึกษาผลการเรียนแบบร่วมมือ เรื่อง โจทย์ปัญหาและเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่เรียน โดยการเรียนแบบร่วมมือมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ สูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้เรียนแบบร่วมมือ

ดังนั้น ผู้วิจัยซึ่งต้องการที่จะหาวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะกระบวนการและเจตคติทางวิทยาศาสตร์สาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของนักเรียน โรงเรียนวัดราชบุรุษเจริญศรีทธารธรรม จึงสนใจที่จะนำการเรียนแบบร่วมมือมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะกระบวนการและเจตคติทางวิทยาศาสตร์ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของนักเรียนว่าแตกต่างจากการเรียนตามคู่มือครู หรือไม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่อง พลังงานแสง ระหว่างกลุ่มที่ได้รับการสอนด้วยการเรียนแบบร่วมมือกับการสอนตามคู่มือครู
2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการสอน โดยใช้การเรียนแบบร่วมมือกับการสอนตามคู่มือครู
3. เพื่อเปรียบเทียบเจตคติทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการสอน โดยใช้การเรียนแบบร่วมมือกับการสอนตามคู่มือครู

สมมติฐานของการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ระหว่างนักเรียนกลุ่มที่ได้รับการสอนโดยวิธีการเรียนแบบร่วมมือ สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครู
2. ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ที่ได้รับการสอนโดยใช้การเรียนแบบร่วมมือสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครู

3. เจตคติทางวิทยาศาสตร์ที่ได้รับการสอนโดยใช้การเรียนแบบร่วมมือสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครู

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ที่ส่งเสริมการร่วมมือเพื่อให้คะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะกระบวนการและเจตคติทางวิทยาศาสตร์ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์สูงขึ้น

2. เพื่อเป็นแนวทางให้ครูผู้สอนนำไปพิจารณาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และระดับอื่น ๆ ให้มีประสิทธิภาพต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาปราจีนบุรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

เป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ของโรงเรียนวัดราชฎารุจรีธรรม สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาปราจีนบุรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546 จำนวน 2 ห้องเรียน 56 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม(Cluster Random Sampling)แล้วจับสลากเพื่อกำหนดเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 28 คน ดังนี้

กลุ่มทดลอง ได้แก่ กลุ่มที่ได้รับการสอนโดยใช้วิธีการสอนแบบร่วมมือ

กลุ่มควบคุม ได้แก่ กลุ่มที่ได้รับการสอนตามคู่มือครู

2. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ วิธีสอน ซึ่งจำแนกเป็น

2.1.1 วิธีสอนโดยใช้การเรียนแบบร่วมมือ

2.1.2 วิธีการสอนตามคู่มือครู

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

2.2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์

2.2.2 ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์

2.2.3 เจตคติทางวิทยาศาสตร์

3. ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง

ดำเนินการทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546 โดยใช้เวลาสอน กลุ่มละ 16 ชั่วโมง โดยผู้วิจัยสอนเองทั้งสองกลุ่ม

4. เนื้อหาที่ใช้ในการทดลอง

เนื้อหาที่ใช้สอนใช้เนื้อหาในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง พลังงานแสง

5. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

5.1 แผนการสอน เรื่อง พลังงานแสงที่ใช้วิธีการสอนแบบร่วมมือ

5.2 แผนการสอน เรื่อง พลังงานแสงที่ใช้วิธีการสอนตามคู่มือครู

5.3 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง พลังงานแสง

5.4 แบบทดสอบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เรื่อง พลังงานแสง

5.5 แบบสอบถามวัดเจตคติทางวิทยาศาสตร์

ข้อจำกัดในการวิจัย

1. ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลองเพียง 16 ชั่วโมง อาจทำให้ได้ผลการทดลองคลาดเคลื่อนได้

2. การวัดด้านทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในภาคเรียนที่ 2 ซึ่งผู้วิจัยทำการทดลองอาจคลาดเคลื่อนได้เนื่องจากนักเรียนมีประสบการณ์ในด้านทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์มาแล้วในภาคเรียนที่ 1

3. ผู้วิจัยดำเนินการสอนเองอาจทำให้เกิดอคติกับการสอนต่อนักเรียนที่ใช้ทดลองทั้งสองกลุ่ม

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ หมายถึง ความสำเร็จหรือความสามารถในการกระทำใดๆ ที่ต้องอาศัยทักษะหรือความรู้ในสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ซึ่งวัดได้จากการตอบแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ โดยผู้ตอบที่ได้คะแนนมากที่สุดคือผู้ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ส่วนผู้ตอบที่ได้คะแนนน้อย ถือว่า มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ซึ่งการวิจัยนี้วัดได้จากการตอบแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่อง พลังงานแสง ที่ผู้วิจัย

สร้างขึ้นตามจุดประสงค์การเรียนรู้ มีลักษณะเป็นข้อสอบแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก โดยวัดความสามารถในด้านต่าง ๆ คือ ด้านความรู้ความจำ ด้านความเข้าใจ และด้านการนำไปใช้

2. ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ หมายถึง ความคล่องแคล่วชำนาญในการหาความรู้ หากำตอบทางวิทยาศาสตร์อย่างมีระเบียบแบบแผนตามวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งผู้วิจัยต้องการให้เกิดกับการวิจัยนี้ 6 ทักษะ ดังนี้ คือ การสังเกต การจำแนกประเภท การลงความเห็นจากข้อมูล การพยากรณ์ การวัด และการหาความสัมพันธ์ระหว่างสเปกกับเวลา วัดได้โดยใช้แบบทดสอบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์

3. เจตคติทางวิทยาศาสตร์ หมายถึง ความคิด ความรู้สึก การปฏิบัติตนของนักเรียนที่มีต่อกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ซึ่งผู้วิจัยต้องการวัด 8 ด้าน ดังนี้ คือ ความอยากรู้อยากเห็น ความมีเหตุผล ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ความรับผิดชอบและความเพียรพยายาม การมีเจตคติต่อวิทยาศาสตร์ ความมีระเบียบและความรอบคอบ ความซื่อสัตย์ และความใจกว้าง วัดได้โดยใช้แบบสอบถามวัดเจตคติทางวิทยาศาสตร์

4. การสอนโดยใช้กระบวนการเรียนแบบร่วมมือ หมายถึง วิธีการเรียนที่นักเรียนเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งจัดเป็นกลุ่มขนาดเล็ก ซึ่งกลุ่มที่จัดนั้นต้องประกอบด้วยนักเรียนที่มีความสามารถสูง ความสามารถปานกลาง และความสามารถต่ำ และจะมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งในที่นี้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเรียนแบบร่วมมือแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Student Teams Achievement Divisions หรือ STAD) โดยมีขั้นตอนดังนี้ 1) ช้้นนำ 2) ช้้นสอน 3) ช้้นสรุป 4) ช้้นทบทวนความรู้เป็นกลุ่ม 5) ช้้นทดสอบย่อย 6) ช้้นให้รางวัล

5. การสอนตามคู่มือครู หมายถึง เป็นการสอนตามแนวของ สสวท. ที่มุ่งเน้นให้นักเรียนได้เรียนโดยการสืบเสาะหาความรู้ ซึ่งครูเป็นผู้กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสงสัย สนใจในการแก้ปัญหา รู้จักตั้งสมมติฐาน ทำการทดสอบ สังเกต บันทึกข้อมูล ตีความหมายข้อมูล และสามารถลงสรุปข้อมูลได้ด้วยตนเอง อันจะช่วยให้ผู้เรียนได้รับทั้งความรู้และกระบวนการแสวงหาความรู้ไปในขณะเดียวกัน ซึ่งมีขั้นตอนการจัดกิจกรรม ดังนี้ 1) ช้้นอภิปรายก่อนการทดลอง 2) ช้้นปฏิบัติการทดลอง 3) ช้้นอภิปรายหลังการทดลอง